

SPISOVATEL VRATISLAV MAŇÁK NAPSAL KNÍŽKU SMRT STARÉ MAŠI A PRÁVU ŘEKL:

Příběhy dávají našim životům smysl

Štěpán Kučera

Vratislav Maňák (1988) patří k oceňovaným současným spisovatelům. Za prvotinu Šaty z igelitu (2011) získal Cenu Jiřího Ortena, za román Rubikova kostka (2016) nominaci na Cenu Evropské unie za literaturu, jeho knihy pro děti byly nominovány na Magnesii Literu a Zlatou stuhu. Nyní Vratislav Maňák v nakladatelství Host vydává svou třetí knihu pro dospělé čtenáře, sbírku alegorických povídek Smrt staré Maši, v níž se pomocí starobylých žánrů, pověstí, legend či mytických vyprávění vyjadřuje k aktuálním výzvám dnešního světa.

■ Přečetl jste při psaní nebo před psaním Smrti staré Maši hodně starých knih, pověstí, mýtů?

O něco častěji čtu staré než aktuální knihy, a protože mě od dětství baví historie, pověsti jsem dřív hltal, báje a mýty čtu i dnes. U Smrti staré Maši už šlo ale spíš o práci se čtenářským paměťovým otiskem a o tvůrčí hru než o snahu do držet pravidla žánru.

Ať už jde o pověst, pohádku, nebo legendu, beru si od nich folklorní nebo folklorizující formy a zkouším do nich vložit vyprávění o tématech, kterými žije dnešní veřejná diskuse, jako je migrace, dezinformační kampaně nebo náboženský fundamentalismus.

■ Čím ty staré žánry promlouvají k dnešku?

Mám za to, že k dnešku všechny tyto žánry promlouvají stejně jako ke včerejšku. Potřebujeme tradované, sdílené příběhy, v nichž je dobro a zlo dostatečně přehledné, protože nás taková vyprávění kotví ve světě. Zjednodušují ho, to je pravda, někdy až příliš, ale pomáhají nám ho vykládat, chápat a aspoň nějak pojmut. Neříkám, že ve své knize tak přehledné příběhy nabízím, ale určitě si hraju s jejich potřebou.

■ O něco častěji čtu staré než aktuální knihy

■ Proč vlastně přemýšlíme v příbězích?

Příběhy mívají začátek, prostředek a konec. Je to docela banální, ale už jenom v tom, že odněkud někam směřují, je jejich smysl. Nic víc ani není potřeba, i tomu nejnudnějšímu příběhu stačí, když někde začíná a někde končí.

Pokud stejně formulujeme i naše přemýšlení, a může to být vyprávění dočista prosté, jako že jsem ráno vstal, přes den pracoval a večer šel spát, dáváme mu tvar, jistou strukturu a ucelenost, a tedy znovu i onen smysl.

■ Může nám to i škodit?

Hodnota, kterou pro nás příběhy mají, by nakonec mohla spočívat právě ve schopnosti smysluplně sčelovat. A tady také zřejmě leží jejich škodlivost. Život i svět totiž svedou být dost chaotické a nesrozumitel-

Foto Jiří Michálek

Vratislav Maňák si myslí, že se člověk v dějinách mění mnohem méně, než se sám domnívá.

né a my na ně v úporné snaze porozumět můžeme navléct i dočista pomýlená vyprávění, jen abychom měli pocit, že je máme pod kontrolou.

■ Chybí nám, myslím tím hlavně náš civilizační okruh, dnes nějaké velké vyprávění, všezahrnující příběh, nebo je nám nakonec líp bez něj? Žijeme si celkově poměrně blahobytně, jen nám to někdy celé nedává smysl. Také méně válcíme, zato si nadměrnou spotřebou ničíme planetu.

Je krásná sibiřská báje o tygrovi, který nikdy neviděl člověka, ale protože se doslechl, že je prý člověk silnější než on, vydal se ho hledat. Chtěl ho porazit, jenže když člověka potkal, neuměl ho poznat, a dokonce se od něj nechal obelstít a přivázat. V tu chvíli ho začal člověk bít hořícím dřevem.

Ted už mě poznáváš? Poznáváš člověka? řval na něj a tloukl ho, dokud se zbitý tygr nevy-smekl z pout a neutekl i s pruhy popálenin, které mu zůstaly už

napořád. Když se mluví o planetě, často na ten příběh myslím a připadá mi, že hořícím dřevem jako pyšným falem dávno nebijeme jen to, co nás potenciálně ohrožuje, ale rovnou vše živé. A i když by byla drzost formulovat jakékoli velké vyprávění, nepřekvapovalo by mě, kdyby měl v budoucnu příběh našeho vztahu k Zemi právě tento potenciál.

■ Mění se člověk v průběhu dějin?
Nejsem historik ani antropo-

log, jako laik mám ale v posledních měsících a letech pocit, že se člověk v dějinách mění mnohem méně, než se sám domnívá. Některé modely chování jsou odvěké a bez výraznější změny kolikrát zůstávají i naše formy myšlení, jen používají vědeckější a expertnější slovník.

Třeba takové bludaření kolem vakcín proti covidu se v jádru přeci příliš neliší od středověkého přesvědčení, že za mor mohou židé, protože otrávil studně, a že dítě o poledních nezabil sluneční žár, ale polednice.

■ Pokud se po české literatuře žádá, aby šla víc k dnešku, Smrt staré Maši by mohla být takový příspěvek, jen formulovaný nepřímo. Tak vás cituje tisková zpráva k vydání knihy. Cítíte nějaký tlak na to, aby šla literatura víc k dnešku?

Tlak necítím žádný, jen popřávku části kritiky. A pokud ta vychází z předpokladu, že literatura svede oslovit čtenáře, když bude mluvit o jejich každodenní realitě, připadá mi do značné míry srozumitelná. Sám si nicméně myslím, že čtení je vždycky tak trochu i eskapismus, útek a hledání možných světů, které se tomu mému žitému nemusejí jen podobat, ale mohou se od něj i odlišovat, a kolikrát je to žádoucí. Zkouším tedy obě plochy propojit, bez nároku na ovace, a doufám, že si na té postromantické výpravě nevybijou zuby.

■ Martin Dejdár jako detektiv

Premiéru nové české hry Mléčné sklo dramatika a filmového scenáristy Marka Epsteinu uvede v pátek 4. února Divadlo Mana v pražských Vrsovicích. Hlavní roli bývalého detektiva ztvární Martin Dejdár. V dalších rolích se divákům v režii Ondřeje Zajíce představí Máša Málková, Zbigniew Kašina, Vilém Udatný a Ondřej Černý. (rh)

■ Výstavy umělce Petra Balíčka

Genetik, fotograf a malíř Petr Balíček se ve své tvorbě věnoval řadě témat. U příležitosti jeho nedožitých osmdesátin pořádá pražská Galerie Josefa Sudka do 20. února přehlídku jeho černobílých fotografií. Výběr z jeho obrazů nabízí výstava v královéhradecké Galerii Na Hradě. Ta končí 21. února. (far)

■ Autorský taneční film Jungové

Světová premiéra tanečního filmu Když jemnost rozvine sílu v pražském divadle A studio Rubín se přesouvá na čtvrtek 7. února. Německá performerka Mareike Jungová v něm zkoumá postavení žen a mužů ve společnosti. Projekt se bude konat po repríze inscenace Smrtholka. (far)

■ Febiofest na jaře

Mezinárodní filmový festival Praha – Febiofest se po dvou letech, kdy jej koronavirová omezení přesunula na náhradní podzimní termíny, letos uskuteční opět na jaře. Organizátoři dnes v tiskové zprávě oznámili, že 29. ročník se bude konat od 19. do 28. dubna. Centrem festivalového dění bude Slovanský dům v centru Prahy, vybrané sekce a masterclass bude hostit také Kino Pilotů, Ponrepo nebo Edison Filmhub. Po skončení programu v metropoli Febiofest zamíří do regionů. (ČTK)

Povídky o zkáze lidstva a jiných civilizacích

Miroslav Stuchlý

Čínský spisovatel Liou Cch'-sin získal celosvětovou popularitu především díky sci-fi trilogii Vzpomínky na Zemi. Pravděpodobně největší mediální pozornosti se dočkala ve chvíli, kdy ji jako svou oblíbenou četbu v jednom rozhovoru zmínil tehdy úřadující americký prezident Barack Obama a s nadsázkou zlehčoval malichernost své práce v porovnání s problémy, kterým musí čelit hrdinové zmiňované série.

Liou Cch'-sin je představitel-lem technické hard sci-fi a typickou zápletkou jeho knih jsou situace, kdy se řeší problémy spojené se záchranou lidstva. V českém překladu byla nejprve vydána jeho slavná trilogie, poté dva starší romány a nyní se mají čtenáři možnost seznámit i s jeho povídkovou tvorbou.

Tematicky se nijak nevymyká z jeho románové produkce, opět se ve většině příběhů nehraje o nic menšího než o osud

obyvatel Země. Autor překonávání obtíží nahlíží čínskou optikou, kdy jednotlivce neznamená nic. Uplatňuje podobné principy, na jakých fungují hmyzí společnosti. Podstatné je, aby výsledek přinesl užitek celku.

Kniha obsahuje deset rozsáhlých povídek, roz-pínajících se přes časové období stovek až tisíců let, postavy jsou uspávány do dlouhého hibernačního spánku, nebo na ně působí pomalejší plynutí času při vesmírných letech, prostorově se pohybujeme od cest do nitra zemského jádra po výlety mimo naši galaxii.

Autor se příliš nezabývá prokreslením psychologie postav, pohybuje jimi jako figurkami po šachovnici a bez rozpaků je nechává v jediné větě sprovodit ze světa. V povídce o nájmemném zabijákově tak dokonce činí s neobvyklou krutostí, na kterou je čtenář zvyklý spíše z jiných žánrů.

Recenze

Titulní povídka je pro tvorbu Liou Cch'-sina příznačná. Zručně využívá poznatky moderní vědy a silný důraz je kladen na popis technické stránky světa budoucnosti. Lidstvo v ní s planetou Zemí opatřenou výkonnými motory prchá za hranice naší soustavy, aby uniklo zkáze zapříčiněné vyhasnutím slunce.

I přes nápaditost ná-mětu zůstává tato povídka ve stínu ostatních příběhů, které se mu daří rozehrát lépe a mají větší obsahovou hloubku.

Nejpůsobivější je krátká povídka vymykající se krom rozsahu i tématem. Pojednává o dívce uvázně v zemském jádru bez možnosti návratu a autor obvykle si udržující od svých postav chladný odstup v ní dokazuje, že umí o čtenářů vyvolat i silné emoce.

Všechny povídky jsou situovány do Číny a jejich hrdiny jsou Číňané. Západní svět do nich proniká spíše okrajově

a většinou jen prostřednictvím kulturních odkazů. Autor sice příliš nevyvíká v dialozích, ale žádnému z příběhů nelze upřít originalitu a technickou erudovanost. Dotýká se environmentálních problémů, poukazuje, že zkázu nemusí přinést jen střet s mimozemskou civilizací, ale i vyčerpání zdrojů kvůli předlidnosti.

Nejprekvapivější je na knize ovšem perspektiva, ze které je nahlíženo na společnost a která relativizuje význam přežití nejen jednotlivce, ale i celé lidské civilizace, jako je tomu například v povídce, kde se poslední lidé obývající naši planetu obtulují, aby umožnili přežití mravenčím.

Liou Cch'-sin: Toulavá země
Host, přeložila Hana Do,
431 stran, 399 Kč

Hodnocení 85 %

Zemřela spisovatelka Ludmila Vaňková

Ve věku 94 let včera zemřela spisovatelka historických románů Ludmila Vaňková. Popularitu získala především svými historickými romány, v nichž se věnovala postavám české historie.

Její nejznámější dílo tvoří chronologická řada 23 románů přemyslovských a lucemburských králů, ve kterých zachytila historii samostatného Českého království v letech 1169 až 1403.

Napsala také historické sci-fi a fantasy a další romány z doby rytířského středověku.

Vaňková se narodila 9. května 1927, do světa literatury vstoupila až po padesátce, ale patří mezi nejprodávavější české autorky. Na kontě má čtyři desítky knih, kterých se produ-

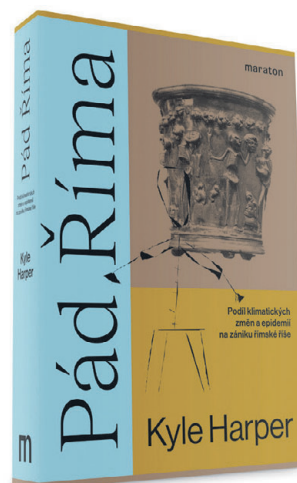
lo přibližně milion výtisků. „Její poslední přání bylo, aby neměla oficiální pohřeb. Ale rodina ovažuje, že se s ní její čtenáři budou chtít rozloučit, tak o této záležitosti ještě uvažují,“ uvedla za rodinu Veronika Baštová. (ČTK)

Předplatte si **PRÁVO** a získejte...

Předplatné:
sobota na 1/2 roku za 572 Kč

Objednávejte na www.pravo.cz nebo bezplatné telefonní lince: **800 444 477** případně na e-mailové adrese pravo@pns.cz

V objednávce uvádějte heslo: **Pád Ríma**

www.emaraton.cz

Akce platí do vyčerpání zásob. Pro řádné doručování je **nezbytné zajistit volný přístup k poštovní schránce**, poskytnutím klíče nebo čípu, pokud je poštovní schránka za uzamčeným vchodem.

PÁD ŘÍMA

Kyle Harper
Kniha pomocí moderních vědeckých metod odhaluje, že k osudu Říma podstatně přispěla klimatická nestabilita a devastující účinky rychlého šíření virů a bakterií, které umožnila pokročilá infrastruktura.